

Aanvullend ecologisch onderzoek

Jan Weitkampiaan, Hardenberg

Auteur: M.A. (Martin) Heinen
Project: 09-328 en 09-328A
Datum: 18 oktober 2010
Status: Definitieve notitie

Ecogroen advies bv

Postbus 625, 8000 AP Zwolle

t:038 423 64 64

f:038 423 64 65

info@ecogroen.nl

www.ecogroen.nl

1 Aanleiding en doelstelling

Gemeente Hardenberg (contactpersoon de heer G. Schultink) heeft EcoGroen Advies gevraagd een ecologisch onderzoek uit te voeren in verband met de beoogde plannen voor het ontwikkelen van een sportboulevard aan de Jan Weitkampiaan in Hardenberg. Arcadis heeft in november 2008 een quickscan natuurtoets uitgevoerd¹ in het plangebied en aangegeven dat nader onderzoek noodzakelijk is ten aanzien van broedvogels met jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Doel van het voorliggend onderzoek is vaststellen of vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en broedvogels met jaarrond beschermde nesten in de bebouwing of groenelementen aanwezig zijn. Er is beoordeeld of sloop of kap negatieve effecten hebben op de strikt beschermde vleermuizen en broedvogels met jaarrond beschermde nesten en overige juridisch zwaarder beschermde soorten.

2 Situatie

De planlocatie ligt tussen de Jan Weitkampiaan, de J.C. Kellerlaan, een bedrijventerrein en de spoorlijn van Mariënberg naar Hardenberg (zie figuur 1 op de volgende bladzijde). Het gebied bestaat uit akkers en een weiland. Verspreid en langs de randen van het plangebied (bij erven) is opgaand groen aanwezig in de vorm van bomen en struiken. Langs de zuidrand ligt een bosperceel op de scheiding met het industrieterrein. Dit bosperceel wordt gekapt, evenals de meeste bomen en struiken in het plangebied. EcoGroen Advies heeft voor de kap van de bosstrook eerder een quickscan natuurtoets uitgevoerd². De bebouwing van Jan Weitkampiaan 7 wordt gesloopt. Een in het gebied aanwezig tuincentrum blijft gehandhaafd.

Uit de door Arcadis uitgevoerde quickscan blijkt dat als gevolg van de beoogde plannen mogelijk vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en jaarrond beschermde nesten van Huismus in de te slopen bebouwing op nummer 7 kunnen worden geschaad. In een populier aan de westzijde van het weiland werd een holte aangetroffen die mogelijk geschikt is als vaste verblijfplaats van boombewonende vleermuizen en/of broedvogels met een jaarrond beschermd nest (bijvoorbeeld Bosuil).

De agrarische bebouwing ten noorden van het plangebied kan een potentiële vaste verblijfplaats zijn van Kerkuil of Steenuil. Indien dit het geval is het plangebied mogelijk een belangrijk onderdeel van het foerageergebied van deze soorten. Het aantasten van foerageergebied van dergelijke vogels met een jaarrond beschermde nestplaats is wettelijk niet toegestaan als blijkt dat de functionaliteit van de leefomgeving van de soort wordt verstoord. Daarnaast is het plangebied gelegen in het verspreidingsgebied van de strikt beschermde Veldspitsmuis en er vanwege de plannen potentieel biotoop verdwijnt. Er is in dan ook een onderzoek uitgevoerd naar aanwezigheid van deze soort.

¹ Arcadis (2008). Quickscan Flora- en faunawet Jan Weitkampiaan zz te Hardenberg.

² Heinen, M.A. (2009). 'Quickscan natuurtoets boscomplex J. Weitkampiaan, Hardenberg'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 09-329, EcoGroen Advies, Zwolle.

Figuur 1: Luchtfoto met rood gearceerd de ligging van het onderzoeksgebied (bron kaartondergrond: Google Earth).

3 Werkwijze

Vleermuizen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet'. Naast het vaststellen van de aanwezige vleermuizen is er aandacht besteed aan de functionaliteit van de vast rust- en verblijfplaatsen en de ecologische relatie die de planlocatie heeft met het omliggende gebied.

Bij onderzoek naar vaste verblijfplaatsen van vleermuizen vereist de toetsende instantie Dienst Landelijk Gebied (DLG) in veel gevallen minimaal vier nachtelijke bezoeken verspreid over het jaar (zie ook kader Protocol voor Vleermuisonderzoek).

Er is één dagbezoek op 6 mei 2010 en er zijn vier nachtelijke of vroege ochtendbezoeken uitgevoerd op 3 en 25 juni en 8 en 18 augustus 2010. De bezoeken in juni hebben zich gericht op kraamkolonies/ zomerverblijfplaatsen en de bezoeken in augustus op baltslocaties en paarverblijfplaatsen.

Alle onderzoeken zijn uitgevoerd door twee personen en onder gunstige weersomstandigheden (>10°C, droog en weinig wind). Met behulp van een batdetector zijn (potentiële) invliegopeningen van vleermuizen in de aanwezige bebouwing en bomen nauwlettend in de gaten gehouden. Daarnaast zijn eventueel aanwezige vlieg- en jachtroutes (migratieroutes) en foerageergebieden van vleermuizen in kaart gebracht.

Protocol voor Vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. Vleermuizen zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus in het voorjaar van 2009 een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen en in 2010 een vernieuwde versie uitgegeven. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek, ook in de richting van ontheffingsaanvragen. Het protocol wordt ondersteund door Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en de Zoogdiervereniging.

Veldspitsmuis

Er is tijdens het veldbezoek van 3 juni 2010 op kaart aangegeven waar potentieel leefgebied van Veldspitsmuis aanwezig is. Het vangen van Veldspitsmuizen heeft plaatsgevonden met inloopvallen, die in raaie (rijen) in dit geschikte leefgebied geplaatst zijn (zie bijlage I). Op 10 verschillende locaties zijn in totaal 65 vallen geplaatst.

Prebaiten en frequent controleren

Wanneer een val is geplaatst duurt het enige tijd voordat de spitsmuizen aan het vreemde voorwerp in hun leefgebied zijn gewend. Om te voorkomen dat de eerste controles weinig resultaat opleveren, zijn de vallen twee dagen tevoren in het veld geplaatst om te 'prebaiten'. Bij het te gebruiken valtype (Longworth) is het mogelijk de val zodanig af te stellen dat het deurtje niet dichtgaat als een muis de val inloopt. Dit zogenaamde 'prebaiten' is bedoeld om de muizen te laten wennen aan de vallen. De vallen zijn voorzien van aas en hooi.

Een regelmatige controle van de lifetraps is erg belangrijk. Wanneer de muizen te lang in de val zitten, neemt de kans op sterfte toe. Om de kans op sterfte zo klein mogelijk te houden zijn de vallen twee keer per dag gecontroleerd met tussenpozen van ongeveer 12 uur.

Het onderzoek naar Veldspitsmuis heeft eind september 2010 plaatsgevonden, een periode die uitermate geschikt is voor het vangen van muizen. Negatieve effecten op muizensoorten door kou zijn nagenoeg afwezig en de populatieomvang is groot (volwassen dieren en veel jongen). In onderstaande tabel is het toegepaste controleschema weergegeven. Hierbij is rekening gehouden met de activiteitsperiode van muizen.

Tabel 1: Inventarisatieschema onderzoek Veldspitsmuis.

Datum	Activiteit
24 september 2010	Uitzetten vallen
25 september 2010	Prebaiten
26 september 2010	Ochtend: Scherp zetten
	Avond: 1e controle
27 september 2010	Ochtend: 2e controle
	Avond: 3e controle
28 september 2010	Ochtend: 4e controle
	Avond: 5e controle
29 september 2010	Ochtend: 6e controle en ruimen vallen

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Tijdens het dagbezoek van 6 mei 2010 zijn de bebouwing en bomen in het plangebied en in de directe omgeving onderzocht op aanwezigheid van broedvogels met jaarrond beschermde nesten.

4 Resultaten veldonderzoek

Vleermuizen

Vaste verblijfplaatsen

In de bebouwing zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Er zijn tijdens de avond- en vroege ochtendbezoeken ook geen aanwijzingen gevonden waaruit blijkt dat vleermuizen de aanwezige bebouwing gebruiken als kraam-, zomer-, balts- of paarverblijfplaats. In de (eventueel) te verwijderen bomen op de onderzoekslocatie zijn geen holten aangetroffen die als vaste verblijfplaats worden gebruikt door vleermuizen. De populier met holte aan de westzijde van het plangebied wordt ook niet als zodanig gebruikt.

Vleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen, waardoor vleermuizen regelmatig wisselen van verblijfplaats. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat zich later alsnog vleermuizen gaan vestigen in het plangebied. Er zijn namelijk altijd wel geschikte invliegopeningen in combinatie met ruimten (bijvoorbeeld spouwmuur) waar vleermuizen (al dan niet tijdelijk) kunnen huizen. Aangezien in het najaar van 2010 geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn aangetroffen, is het niet aannemelijk dat aankomende winterperiode (2010/2011) overwinterende vleermuizen aanwezig zijn in de bebouwing en bomen.

Gezien het mobiele karakter van vleermuizen is vleermuizenonderzoek juridisch gezien slechts voor een bepaalde periode rechtsgeldig. Na overleg te hebben gepleegd met de afdeling Flora- en faunawet van het Ministerie van LNV blijkt dat er geen richtlijnen zijn voor hoe lang een vleermuizenonderzoek 'houdbaar' is. Over het algemeen wordt een periode van maximaal twee jaar aangehouden. Gezien de mogelijke (her)vestiging van vleermuizen in de toekomst dient de volgende strategie aangehouden te worden:

Sloop vóór half maart 2011

Sloopwerkzaamheden die vóór circa half maart 2011 uitgevoerd worden kunnen - vanuit het oogpunt van vleermuizen - zonder nadere voorwaarden plaatsvinden;

Sloop in periode half maart 2011 t/m half maart 2013

- Indien de sloopwerkzaamheden uitgevoerd worden in de periode half maart 2011 tot en met half maart 2013, dient rekening gehouden te worden met de mogelijke (her)vestiging van vleermuizen;
- Om schade aan vleermuizen met zekerheid te voorkomen, dient in de actieve periode van vleermuizen - half maart t/m eind oktober - circa een week voorafgaand aan de geplande sloop een controlebezoek uitgevoerd te worden om na te gaan of vleermuizen, door bijvoorbeeld (her)kolonisatie, aanwezig zijn³;
- Het wordt aangeraden, indien de planning het toelaat, niet te slopen in de meest kwetsbare perioden van vleermuizen. Deze kwetsbare perioden zijn globaal aan te geven als de voortplantingsperiode (1 mei - half juli) en de overwinteringsperiode (eind oktober - half maart).

Sloop na half maart 2013

Indien de sloop voor circa half maart 2013 niet haalbaar is, is een volledig actualiserend vleermuizenonderzoek in het seizoen voorafgaand aan de sloop noodzakelijk.

Vliegroutes

Tijdens het onderzoek is een vliegroute aangetoond van Gewone dwergvleermuis en Laativlieger langs de bosrand aan de zuidrand van het plangebied. Indien het bos wordt gekapt, kan de bebouwing achter het bos fungeren als nieuwe vliegroute. Er worden zodoende geen negatieve effecten verwacht op vliegroutes. De sloop van de bebouwing geeft ook geen aanleiding schade te veronderstellen aan vliegroutes van vleermuizen. In de omgeving van de bebouwing zijn diverse lijnvormige structuren aanwezig die door vleermuizen als vliegroute (kunnen) worden gebruikt.

³ Indien de sloop toch gepland staat in de overwinteringsperiode (eind oktober- half maart), dan is het van belang om ongeveer half oktober het controlebezoek uit te voeren.

Foerageergebieden

Tijdens de veldbezoeken zijn meerdere foeragerende exemplaren van Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis aangetroffen in de omgeving van de bebouwing. De omgeving van de bebouwing wordt gebruikt als foerageergebied door enkele vleermuizen.

Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Dat is hier niet het geval. Er is in de omgeving veel geschikt foerageerhabitat voorhanden. Bovendien is het plangebied ook in de nieuwe situatie geschikt als foerageergebied voor enkele vleermuissoorten.

Veldspitsmuis

Het potentieel leefgebied van Veldspitsmuis is in het plangebied aanwezig langs de spoorlijn (zie figuur 2), in een ruig grasland in het zuidwesten en in een grasland ten zuiden van het tuincentrum.

Tijdens de vangstsessies is Veldspitsmuis niet aangetroffen. Waargenomen soorten zijn Veldmuis, Rosse woelmuis, Bosmuis, Dwergmuis en Huisspitsmuis. Deze soorten zijn laag beschermd (FFW tabel 1). De vangst van dwergmuizen langs de spoorlijn en rond een maïsakker is bijzonder. Het ontbreken van Veldspitsmuis in op het oog geschikt biotoop wordt mogelijk verklaard door de hoge aantallen van Huisspitsmuis die zijn gevangen. Het areaal van Veldspitsmuis is landelijk gezien in de afgelopen decennia ingekrompen. Het verdwijnen van de geschikte biotopen en vermoedelijk ook concurrentie met de sterk toegenomen Huisspitsmuis zijn hiervan de oorzaak⁴. Naar verwachting is Veldspitsmuis niet aanwezig in het plangebied.

Figuur 2: Potentieel geschikt veldspitsmuisebiotoop langs de spoorlijn (foto: M. Bunskoek).

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin voor een aantal kwetsbare vogelsoorten is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespindief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Tijdens het veldonderzoek is specifiek gelet op de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van soorten die genoemd worden in deze lijst. Deze zijn zowel in het plangebied als in de directe omgeving niet aangetroffen en worden ook niet verwacht op de planlocatie.

⁴ www.zoogdiervereniging.nl

5 Conclusies

In de bebouwing en te kappen bomen zijn in 2010 geen (vaste) verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Sloopwerkzaamheden die vóór circa half maart 2011 uitgevoerd worden kunnen - vanuit het oogpunt van vleermuizen - zonder nadere voorwaarden plaatsvinden.

Indien de sloopwerkzaamheden na half maart 2011 worden uitgevoerd, is het van belang rekening te houden met de mogelijk (her)vestiging van vleermuizen in de toekomst (zie Hoofdstuk 4).

De strikt beschermde Veldspitsmuis is na onderzoek met lifetraps niet aangetroffen en niet te verwachten in het plangebied.

Er zijn binnen de invloedssfeer van de plannen geen jaarrond beschermde nesten van broedvogels aanwezig of te verwachten.

BIJLAGE 1. VANGSTLOCATIES ONDERZOEK VELDSPITSMUIS

Bron luchtfoto: Google Earth

